

est pyramidalis, & cur. 4.169. quanta fitalitudo. 4.170. quoad altitudinem crescunt, & decrecunt. 4.171.

MOTUS duplex simplex & mixtus, & quid uterque sit. 1.4. & 6. motus non est cælis ratio agendi, aut conditio sine qua non. 2. 229. sine motu cæli inferiora possunt agere. 2.231. quo pacto motus causat calorem. 2.235. & seq.

Motus refultus à contrario est naturalis. 3. 29. à quo causetur. ibid. à quo fiat motus naturalis gravium, & levium. 3.24. & 30. fit per lineam breviorum. 3.37. figura corporis mobilis valde confert ad motum. 3.39. est velocior in fine, quam in principio, & qua de causa. 3.41. & seq. non tamen si in infinitum proderetur. 3.51. motus duorum inæqualem in gravitate, vel levitate est æqualis in velocitate. 3.52.

Motus violentus est quadruplex. 3. 63. motus projectorum principalis fit ab impulsu. 3.65. minus principaliter à medio. 3.70. motus violentus cur velocior in medio, quam in principio, & hinc. 3.76. & 78. motus resilientis à quo fiat. 3.77. & 79. motus projectorum cur unus fit altero velocior. 3.84. & 87.

Motus duplex, rectus, & reflexus, & hinc multiplex. 3.88. inter istos motus non necessario semper interceptur quies. 3.90.

MUNDUS dupliciter sumitur, materialiter, & formaliter. qu. proem. 5. de facto unus est, de possibili plures esse possunt. 1.9. non est unum perfe. 1.19. secundum Arist. Mundus etiam ut comprehendit incorruptibilia, dependet in esse à Deo. 1.23. Mundi figura. 1.30.31. ejus perfectio. 1.32. & seq. fuit ab æterno secundum Arist. 1.37. de facto incipit in tempore, potuit tamen esse ab æterno quoad permanentiam, non quoad successivam. 1.36. & seq. incipit verno æquinoctio, & spatio sex dierum. ibid. potest in æternum durare. 1.52. quo pacto desinet. ibid.

N

NADIR quid sit. 2.7. NEBULA, seu caligo quid sit. 4.137. dupliciter fieri potest. ibid.

NEGROMANTIA, & alie hujusmodi divinationes an sint licite. 1.252. Alte quid sit, & quomodo fiat. 4.141. causa calor, & frigoris explicatur. ibid.

MUBES quid sit. 4.135.

O

OPACUM quid sit. 2.75. ORBES vide Cœlum. ORIZON quid sit, & quotuplex. 2.8.

P

PARALLAXIS quid sit. 2.84. PARELIUS quid sit, & quomodo fiat. 4.93. quot simul contingere possint. ibid. Luna quoque suos efficit parelios. ibid.

PERFECTUM quo sensu sit prius tempore imperfecto. 1.37. PERSPICUUM quid sit. 2.75.

PHISIOGNOMIA an sit licita. 2.212.

PLANETÆ quando sint directi, retrogradi, vel stationarii. 2.26. eorum numerus, situs, & domus. 2.89. Saturnus, & Jupiter alios habent affectus. 2.90. diversos effectus causant in his inferioribus. 2.100. habent proprias domus in zodiaco. 2.188. vide Astra.

PLUVIA quid sit. 4.135. alia dicitur imber, alia nimbus, alia pluvia, ibid. diversitas guttarum unde sit. ibid. quade causa quandoque lactis, sanguinis, & similibus pluvia contingerit. ibid.

POLI quid sint. 2.3. sunt duo in mundo arcticis, & antarcticis. 2.4.

PRUINA quid sit, & quando fiat. 4.140.

Q

QUIES duplex privativa, & negativa. 3. 88. inter motum rectum, & reflexum non necessa debet mediare quies privativa. 3.90. cur conveniat terræ. 4.2

R

RARUM quid sit. 2. 75. raritas distinguitur à levitate. 3. 4.

REFLEXIO radiorum duplex. 1.162.

ROS quid sit, & quando decedat. 4.138. est signum serenitatis. ibid.

RUBIGO quid sit, & quomodo fiat. 4.138.

S

SACCARUM quid sit. 4.138.

SOL est in cœlo, non in centro mundi. 1.16. movetur semper sub egyptica. 2. 11. quo die mensis ingreditur in signis zodiaci. ibid. varias habet maculas. 2.91. eorum figura, situs, & motus. ibid. quid sint. 2.92. eclipatur, & quomodo. 2.170.

SOLSTITIUM quid sit, & quotuplex. 2.12.

SONUS non cautur à motibus cœlorum. 2.172.

SPHÆRA quid sit. 2.3. alia concentrica, alia excentrica. 2.22.

STELLÆ, vide Astra.

SUBSTANTIA quo sensu sit prior tempore accidente. 1.37.

SYDUS discurrens quid sit, & quomodo fiat. 4.60. etiam interdiu quandoque contingit.

T

TERRA est in centro mundi. 1.16. ejus circumferentia, & diameter. 4. 7. an excedat aquam. 4.96. quo pacto cum aqua unum globum constituit. 4.95. est spherica figuræ. 4. 97. est altior mari. 4. 100. an habeat idem centrum cum universo, & an trepidet. 4. 108. non movetur circulariter. 4.112. & seq. cur quiescit in medio universi. 5.118. dividitur in quinque zonas, & que sint. 4.158. omnes zonas sunt habitabiles. 4. 159. hinc dantur antipodes. 4. 160. varie explantur habitationes terræ cum suis proprietatibus. 4. 163. & 164. dividitur in diversa climata. 4. 165. dividitur etiam in montes, planities, & insulas. 4.

TERRÆMOTUS à quibus causis proveniunt. 4. 174. & 175. sonus, locus, tempus, duratio, & dilatatio eorundem. 4.176.

TONITRUM quid sit, & quomodo fiat. 4.52. & 53.

TROPICUS quid sit, & quotuplex. 2.13.

TURBO tres præcipuos habet species, que sunt Ecnephas, Typhon, & Præster. 4.82. quid sint, quomodo fiant, an inter se differant. ibid.

V

VAPORES quid sint. 4. 134. non distinguuntur specie ab aqua. ibid.

VAS plus aquæ continet in imis, quam in jugis montium. 4.98.

VENTI quid sint, & eorum multiplex materia. 4.74. ne dum exhalato, sed etiam vapor, & aer, sunt eorum materia. ibid. causa eorum effectiva. 4.76. à quo moventur lateraliter, & cum tanto impetu. 4.79. causa cessationis eorum. ibid. quot sint, & quibus vocentur nomibus. 4.80. quas habeant proprietates. 4.81.

VIA lactea quem locum, & figuram habeat. 2.79. non est res Meteorologica. 2.82. & seq. sed cœlestis. 2.87.

VIRGÆ quid sint, & quomodo fiant. 4.94.

VIVENTIA sunt perfectiora corporibus cœlestibus. 2. 119. alia perfecta, alia imperfecta. 2.198. nequeunt à stellis produci. 2.20.

UNIVERSUM. Vide Mundus.

VORAGO, & Hiatus quid sint, & quomodo fiant. 4.94. non sunt in cœlo, sed in aere. ibid.

Z

ZENITH quid sit. 2.7.

ZODIACUS quid sit. 3.9. ejus signa. ibid. habet latitudinem. 2.11. est duplex, unus in primo mobili, alter in cœlo stellato. 2.19.

ZONÆ quot sint in cœlo. 2.15.

DISPUTATIONES In Aristotelis Stagiritæ Libros DE ANIMA. Quibus ab Adversariis tum Veterum, tum Recentiorum jaculis SCOTI PHILOSOPHIA VINDICATUR. BREVIS EXPOSITIO TEXTUS LIBRORUM DE ANIMA. LIBER PRIMUS. In quo refutantur opiniones Antiquorum de Anima.

CAPUT I.

à text. I. usque ad 19.

Præfens caput est proemium totius operis, qua ratione Arist. more rhetorico reddit auditores benevolos, dociles, & attentos; reddit benevolos, ostendendo dignitatem, & utilitatem horum librorum; dignitatem quidem; nam omnis scientia est honorabilis, & bona, ac per se appetibilis, sed una est honorabilior, & magis appetibilis, quam altera, aut propter certiorum demonstrandi modum, aut propter majorem dignitatem objecti, sed animæ scientia habet certissimum modum demonstrandi, quia procedit à notis per experientiam, habetque dignissimum objectum, quia animata primum locum obtinent inter materialia, ergo hæc scientia inter digniores est connumeranda. Utilitatem ostendit, quia confert ad omnem scientiam, cum agat de principio effectivo, & subiecto cuiuscunque scientiæ, qualis est sum principale est corpus animatum, de quo non potest haberi scientia sine animæ notitia, que est ipsius formale principium constitutum. Deinde reddit auditores dociles proponendo eas, que de anima sunt tractanda, & patefaciendo ordinem inter illa; nam prius inquit est actum de substantia, & quidditate animæ, deinde de passionibus ipsius, quarum alie sunt proprie ipsius animæ, que scilicet proveniunt, & recipiuntur immediate in ipsa anima, ut intelligere, & velle, alie communes, que toti conjuncto ex anima, & corpore primo conveniunt, ut omnes materiales operationes.

Reddit quoque auditores attentos, ostendendo difficultatem hujus scientiæ: multiplex difficultas in hoc tractatu reperitur; primo enim est difficultas circa methodum investigandi substantiam animæ, an sit demonstratio, vel diviso, aut compositio, vel omnes simul, & quo pacto debeant animæ applicari; variorum enim varia sunt principia. Secundo est dubium de genere animæ, an sit substantia, vel aliud prædicamentum, num actus, vel potentia. Tertio, num ani-

ma sit divisibilis in plura, vel indivisibilis; & si divisibilis, num sint ejusdem speciei, an differant specie, & genere, & num possint unica definitione in universali defini, vel per plures definitiones necessario defini debeant, & ne quis suspicaretur, dum dixit animam in communi, & in universali defini, ipsam ponere universale platonium, subiungit propositionem illam fati vulgatum: *Universale aut nihil est, aut posterius est*, de qua gemus in metaph. dum de natura communi differemus. Si autem esset indivisibilis in plures animas specie distinctas, sed solam in plures potentias, adhuc alie insurgunt difficultates; nam primo de tota anima, quæ quidquid est; prima via non minus est difficile, nam est dubium, an passiones, & operationes animæ sint communes, & habentis, idem compositi, & corpori communicatæ, an verò deat aliqua operatio, & passio propria ipsi animæ, & præcipue dubium est de ipso intelligere, si est imaginatio, id est, si est actus potentie sensitivæ, que dicitur imaginatio, ut antiqui putabant, aut si non est; nam si non potest exerceri sine imaginatione, non videtur esse operatio propria, nec sine corpore contingeret intelligere. Et hæc difficultas est valde necessaria, & utilis ad investigandam cognitionem ipsius animæ, nam si est aliqua propria animæ, ipsa erit separabilis à corpore; si autem nulla sit passio, & operatio propria, non erit separabilis, sed se habebit ut rectum, cui cum competat hæc conditio, ut tangat senecam spheram perfecte rotundam in puncto, non tamen id faciet rectum seculo pendens; quid autem hic intelligat Arist. per operationem propriam, an scilicet ipsum intelligere simpliciter, quod est inorganica actio, quamvis organicam phantasia præsupponat, an verò intelligere omnino independens à phantasia, est dubium apud Doctores; hoc secundum majus fundamentum habet in textu. Ex his omnibus manet probata propositio illa, quam in initio proposuerat, ut auditores redderet attentos, scilicet scientiam de anima esse de numero difficillimorum.

In sequentibus textibus intendit ostendere scientiam animæ ad physicum spectare...

Ut autem probet hoc uelim corollarium, notat Aristotelis quod unumquodque eorum, de quibus facta est mentio, vario modo definitur...

CAPUT II.

de text. 19. usque ad 36.

Ab hoc secundo capite incipit tractatus de Anima, & in præfati scribitur quædam opiniones Antiquorum circa naturam...

Prima opinio eorum, qui ex motu essentiam animæ declarabant, fuit Democriti, & Leucippi, hi enim quia putabant principia rerum...

Deinde de text. 25. enumerat opiniones eorum, qui animæ quidditatem ex sensu, & cognitione investigabant, quibus omnibus hoc erat commune principium...

titatem continuam, per lineam enim intelligebat numerum binarium, quatenus duobus clauditur punctis...

À text. 28. proponit opiniones investigantium animæ quidditatem, ex motu, & sensu, unde posterunt animam esse principium motuum...

CAPUT III.

de text. 36. usque ad 54.

Incipit nunc Arist. relatas opiniones de anima confutare, & in hoc cap. offendit animam non esse ignem...

Primò igitur evertit universalem antiquorum fundamentum, scilicet, quod si aliquid movere, debeat quoque moveri, & hoc facti aliquid rationibus usque ad text. 47. tum quia ostendit in 7. & 8. Phyl. opus non esse omne movens ipsum moveri...

7 Deinde arguit contra Platonem afferentem animam esse magnitudinem, ubi non semper sensum Platonis, sed plerumque verba intellectus, qui tropicè loquebatur, non scientificè...

Tandem rearguit antiquos, qui de anima loquentes nihil determinant de corpore, & tamen in anima, & corpus propriè debet esse, sicut inter motuum, & mobile, unde quælibet anima proprium sibi vindicat corpus.

CAPUT IV.

de text. 54. usque ad 72.

Prosequitur Arist. inceptam disputationem contra antiquos, & præsertim in hoc cap. impugnatur de opinionibus, prima erat, quod anima sit harmonia quorundam, & temperamentum contrariorum...

9 Subjungit postea duas dubitationes, prima est, quia in corpore subest harmonia mixtionis tollitur anima, & contra subest anima destruitur harmonia corporis...

Restat deinde secundum opinionem afferentem animam esse numerum se moventem, nam si est unitas nequit seipsum movere, quia impartibilis, & omne movens dividitur in partem per se moventem, & per se motam...

CAPUT V.

de text. 72. usque ad finem.

In hoc ultimo cap. impugnatur primò, opinionem docentem animam esse corpus quoddam subtilissimum, quia cum anima coheret in corpore, jam duo corpora simul essent in eodem loco...

Deinde aliam urget opinionem consequentem animam ex elementis ut possit omnino cognoscere, quia simile simili cognoscimus; at si rebus animam constare deberet, nam mixta sunt ab elementis distincta...

possit cognoscere, & movere, at non omnis anima est movens, & sentiens; plantæ sunt animatæ non sentiant, multa animalia localiter non moventur...

11 Tertiò, aliam confutat opinionem afferentem animam esse totum universo permixtam, ita ut universum sit animatum, sequetur enim etiam ignem, & ærem esse animatos...

Tandem proponit aliquas dubitationes, quarum prima est, anima est principium sentiendi, opinandi, concipiendi, localiter movendi &c. est dubium, an hæc omnia à tota anima proveniant...

12 Pro solutione primæ difficultatis refert opinionem Platonis potentis triplicem animam in corpore, aliam in cerebro, aliam in corde, aliam in hepate, quam impugnat, quia cum sint disparatæ non subordinatæ, quæd est, quod illas simul continet? non corpus...

13 Tertiam difficultatem refert opinionem afferentem animam esse numerum se moventem, nam si est unitas nequit seipsum movere, quia impartibilis, & omne movens dividitur in partem per se moventem, & per se motam...

LIBER SECUNDUS.

In quo de Anima in se, ac de vegetante, & sentiente tractatur.

CAPUT I.

de text. 1. usque ad 12.

Incipit nunc agere de Anima ex propria sententiâ, & primò intendit definitionem ipsius assignare, quod ut assignetur, præmittit divisiones aliquas...

Tertiam divisio est de actu in primam, & secundam, quam divisionem Metecneus explicat cum Averrois, quod actus primus sit forma non operans...

Tandem reddit rationem, car natura plures nobis concelebrat sensus...

CAPUT XII.

à text. 136. usque ad 150.

39 Radia jam completa cognitione sensuum exteriorum, pergit modo Arist. ad explicandas internas potentias sensitivas...

40 Ut autem proponat dubitationes satisfaciatis, proponit sensum, & sensibile duobus modis considerari posse...

41 Ex his pergit ad probandum præter quinque sensus externos dari alium sensum communem omnibus sensibilibus...

42 Contra traditam doctrinam inquit in text. 147. quia sequeretur eandem potentiam simul moveri contrariis motibus...

dem, quatenus omnes actus illorum percipiuntur à sensu communi...

CAPUT XIII.

à text. 150. usque ad finem.

43 In hoc cap. naturam phantasiae, vel imaginativae, seu interni sensus intendit explicare...

44 Prosequitur quoque à text. 155. imaginationem à ceteris distinguit, quæ, & probat, primò non esse sensum...

45 Intendit deinde explicare, quid sit imaginatio, in quantum offendit, quod non sit, pro quo supponit quatuor. Primum, quod contingit motu aliquo...

46 Procedit deinde demonstrando aliud attributum intellectus possibilis, scilicet ipsum non esse additum organo corporeo...

ne provenit, sine quo nihil videtur. Et quoniam hæc imaginatio est actio immaterialis...

LIBER TERTIUS.

Ubi de Anima intellectiva specialiter differitur.

CAPUT I.

à text. 1. usque ad 19.

46 In præcedenti libro determinavit Aristot. de gradu vite vegetativæ, & sensitivæ, in præsentibus declarare intendit...

47 Ut naturam intellectus possibilis explicet, illum considerat in hoc, & sequit. cap. in dupli. statu, in primo, quando nihil eorum habet...

48 Procedit deinde demonstrando aliud attributum intellectus possibilis, scilicet ipsum non esse additum organo corporeo, nec ut corpore, ut instrumento, quod probat, nam si esset potentia organica...

49 Explicato primo statu intellectus possibilis, considerat in text. 8. secundum statum in quo intellectus dicitur esse in habitu...

cipiuntur in organo; vel in toto conjuncto. Secundum, quod colligit, est discrimen quoddam inter sensum, & intellectum...

49 Explicato primo statu intellectus possibilis, considerat in text. 8. secundum statum in quo intellectus dicitur esse in habitu...

CAPUT II.

à text. 9. usque ad 17.

50 In hoc cap. aliquis proponit dubitationes contra præcedentem doctrinam, & solvit; Primò, dubitat contra illud asseritum, quod intellectus omnia intelligat...

51 Secundò, proponit duas alias dubitationes contra alia duo asserita, dixerat enim intellectum quodammodo pati, quia intelligere est quoddam pati...

52 Respondet primæ difficultati, assumptum scilicet agens, & patientes debere communicare in materia, esse verum de passione corruptiva, non autem perfectiva...